

Loc*i*

@ Tidsskrift for den levende kulturarv @

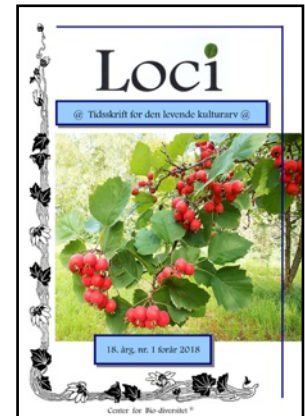
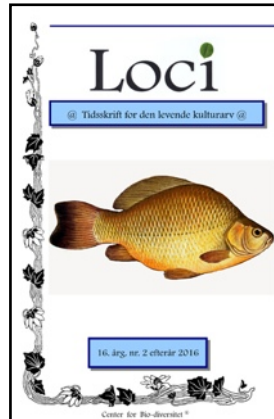
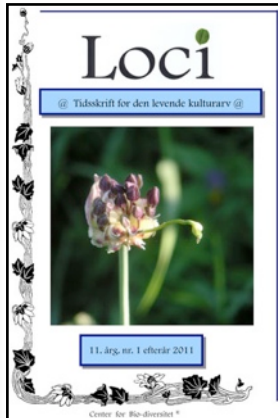

19. årg. nr. 2 efterår

Loci – Tidsskrift for den levende kulturarv

Loci udkom første gang i 2000 som et trykt blad. Nye tider og højere portotakster gjorde at bladet i 2011 overgik til elektronisk form. Du kan finde ældre nr. af bladet online på dette link:

<http://www.biodiverse.dk/oversigt/tidsskrift.htm>

Loci er uafhængig af tilskud og dermed ikke i lommen på politiske eller økonomiske interesser - til gengæld er vi så afhængige af støtte-medlemmer og kontingent.

Derfor husk at betale kontingent !

- du modtager et printbart blad direkte i din email
- du får medlems tilbud og rabat på bøger oa.
- og ikke mindst du støtter en god sag

Loci - tidsskrift for den levende kulturarv - ISSN 1601-0493

© Center for Bio-diversitet. Oplag: elektronisk printbar PDF 1 - 4 gange årligt.

Redaktion: Heine Refsing.

Alle artikler repræsenterer ikke nødvendigvis en officiel holdning fra Center for Bio-diversitet, - den enkelte forfatter er ansvarlig for sine egne synspunkter.

Udgiver:

Center for Bio-diversitet“ Hvejselvej 127, 7300 Jelling.
Danmark. foreningsregister nr.: FOR1005284.
SE-nr: 1935.0738 -- Tlf.: 7587.3008
www.biodiverse.dk mail: info@biodiverse.dk

Medlemskab & abonnement: Danmark private.

Indmeldelsesgebyr 100 kr - årligt kontingent frivillig beløbsstørrelse

Forside: Saskatoon bær
Foto: Heine Refsing

Saskatoonbær ~ ny bærbusk i en have nær dig?

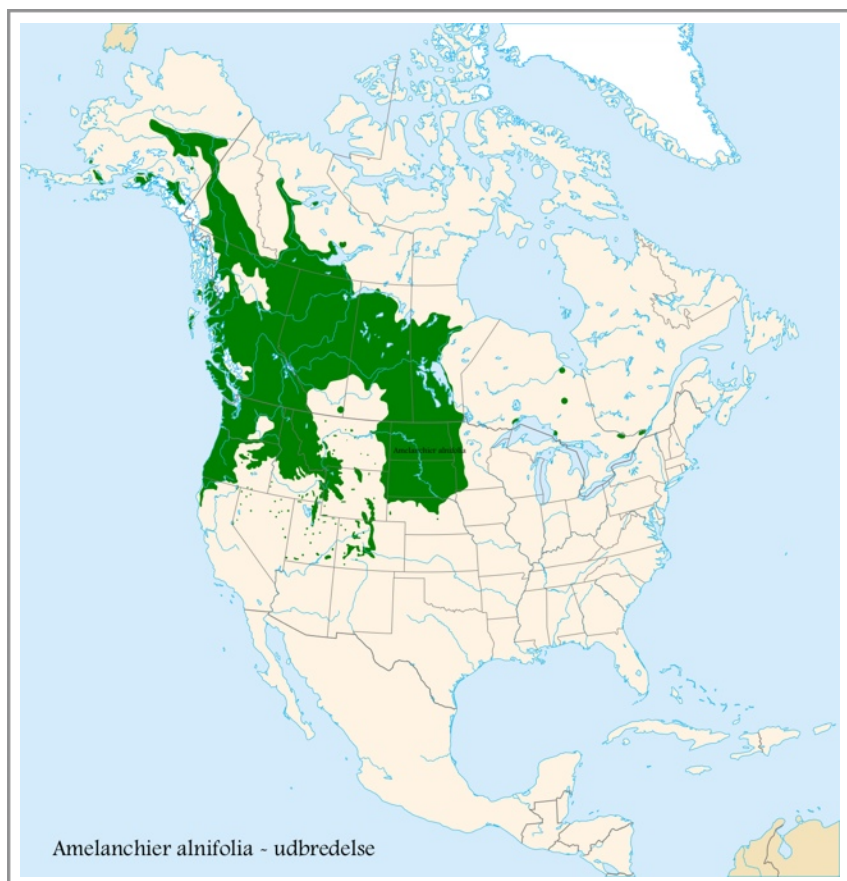
af Knud Poulsen

Baggrund

Bærmispelslægten Amelanchier indeholder mange spiselige arter, men indtages herhjemme nok mest af fugle og insekter.

Den kulinarisk mest relevant bærmispel er Ellebladet bærmispel, Amelanchier alnifolia, der stammer fra Nordamerika, og har sit epicenter i den canadiske provins Saskatchewan.

Saskatoon bær, som den også kaldes, har i flere århundreder været spist af den oprindelige befolkning. Både i rå form og som ingrediens i pemmikan - et vinterforråd bestående af lige dele tørret kød og talg tilsat bær.

Kilde : USDA

Sidenhen tog nybyggerne bærret til sig og lod det integrere i de opskrifter de medbragte fra Europa.

Efter 70`erne vandt bærbusken frem i både canadiske haver og plantager.

Den vinder også langsomt frem i Danmark, hvor den skal finde sin plads på et plantemarked med et knapt så barsk klima som det canadiske.

Bærmispel som ny frugtbusk

Amelanchier alnifolia - Ellebladet bærmispel / Saskatoonbær Foto: Wikimedia Commons

Naturens vildarter er ikke nødvendigvis de bedste planter i hverken haven eller plantagen. Vildarter giver heller ikke altid de mest smagfulde eller største bær. Det samme gælder også Saskatoon bærret, som er blevet “tæmmet” og forbedret på flere felter.

I Canada og navnlig på University of Saskatchewan har der været arbejdet med busken. Dette har haft til formål at forbedre planten til en form, der er velegnet til kommerciel bærproduktion.

Der er lagt vægt på disse egenskaber:

- Bær størrelse
- Ensartet modning
- Høstudbytte
- Holdbarhed

Bestræbelserne på at gøre busken bedre foregår ikke blot i Canada, men også i Rusland og i flere østeuropæiske lande. Det har resulteret i et bredt udvalg af velsmagende buske med lidt forskellig fremtoning og udbytte.

Tabellen lister forfatterens væsentligste.

Sort	Bær størrelse	Højde & bredde	Udbytte	Oprindelse
Martin	15 mm	3 x 4 m	Medium	Canada
Smok	<p>Du har downloadet en light version af Loci, i lavere opløsning og ikke print-bar.</p> <p>Bliv betalende støttemedlem og modtag Loci i høj opløsning og printbar direkte til din emailadresse.</p> <p>Tilmeld her</p> <p>Læs mere om Center for Biodiversitet her på hjemmesiden:</p> <p>www.biodiverse.dk</p>			
Hone				
North				
Pemb				
Thies				
Krasn				
Mand				
Sleyt				
Saska				

Kilde:

[Tilmeld her](#)

Top 3

-
-
-

Læs mere om Center for Biodiversitet her på hjemmesiden:

www.biodiverse.dk

Størrelsen af bær drives typisk af relativt højere vandindhold, hvorfor store bær ikke nødvendigvis er gode bær. Det har netop været en indvending mod Theissen og nok forklaringen på at den primært anvendes i frisk tilstand.

Saskatoonbær er i øvrigt selvbestøvende, men som med de fleste andre frugtbuske øges udbyttet ved krydsbestøvning.

Bærmispel i Danmark

Amelanchier alnifolia trives fint i Danmark og sætter trofast bær. Både i halvskygge og i fuld sol. Klimaet er jo også noget mildere end det canadiske. Den giver typisk modne bær i juli og bærringen strækker sig ind i august måned.

Hvis n
mere v
plads v
storfru
Fem g
Fordel

Du har downloadet en light version af Loci, i lavere opløsning og ikke print-bar.

Bliv betalende støttemedlem og modtag Loci i høj opløsning og printbar direkte til din emailadresse.

-
-
-

[Tilmeld her](#)

Læs mere om Center for Biodiversitet her på hjemmesiden:

-
-

www.biodiverse.dk

Bær
Efterår

og
nset
r
stems
en fra
var

nu den, at busken mest hensigtsmæssigt kunne indgå i en spiselig hæk, da egentlig havejord kunne udnyttes bedre til andre planter. Mine bærmispel blev derfor deporteret til hækken og samtidigt bestilte jeg en række nye buske fordelt på forskellige sorter. Der var af prismæssige grunde tale om meget små planter og med en overvægt af nye russiske sorter.

I sensommeren 2019 har alle i hækken givet bær og planterne har nået en højde på ca. 1 meter. Den tegner til at blive både givtig og tæt. Desværre er fuglen også dens ven!

Jeg har mange forskellige sorter, men måske knap så mange forskellige smage. Og måske er der ret beset ikke den store forskel i smagen, men nok mere tidspunktet for sorterens modning og vandindhold hvori forskellen består.

Saskatoon hæk

Foto: Knud Poulsen

Formering

Busken lader sig frøformere, men mens metoden er enkel er man knap så sikker på afkommets fremtoning. Det bedste vej til masseproduktion er urteagtige stiklinger. De sættes i sensommeren og skal holdes fugtige. Træagtige stiklinger, som jo fungerer fint til kopiering af solbær, virker sjældent for Saskatoon bær.

Ellers har jeg mest benyttet rodsrud, men der er forskel på hvilke sorter, der er leveringsdygtige.

Aflæggere - Foto Knud Poulsen

Mange af de købte sorter er podet på røn eller tjørn, og her duer rods kud selvfølgelig ikke. Vil man lave en hurtig sikkerhedskopi af sin plante kan man i øvrigt blot finde selvsåede rønnebærtræer i skovbunden og pode derpå.

Hvordan får jeg fat på en Saskatoon busk?

Mine Saskatoon frugtbuske har jeg udelukkende købt på udenlandske planteskoler. På nettet.

Saskatoon bærbusken er stadig ikke videre udbredt i de gængse planteskoler, ligesom udvalget er spinkelt.

Så hvis du besøger en dansk planteskole eller bestiller i en webshop så vær opmærksom på, at du ikke kommer til at bestille en af de mange som er fremavlet til prydbusk. Og du ender med noget, der mest er til fryd for fuglene.

Fugle er meget glade for alle bærmispel arterne. Foto: Wikimedia Commons

Opskrifter med Saskatoon bær

Af Heine Refsing

Bærrene er søde og milde og kan bruges rå eller tilberedes til marmelade, gele, sovs eller som fyld i tærter, yoghurt eller der kan laves vin eller likør. Saskatoonbær har højere indhold af potassium,

Du har downloadet en light version af Loci, i lavere opløsning og ikke print-bar.

Bliv betalende støttemedlem og modtag Loci i høj opløsning og printbar direkte til din emailadresse.

[Tilmeld her](#)

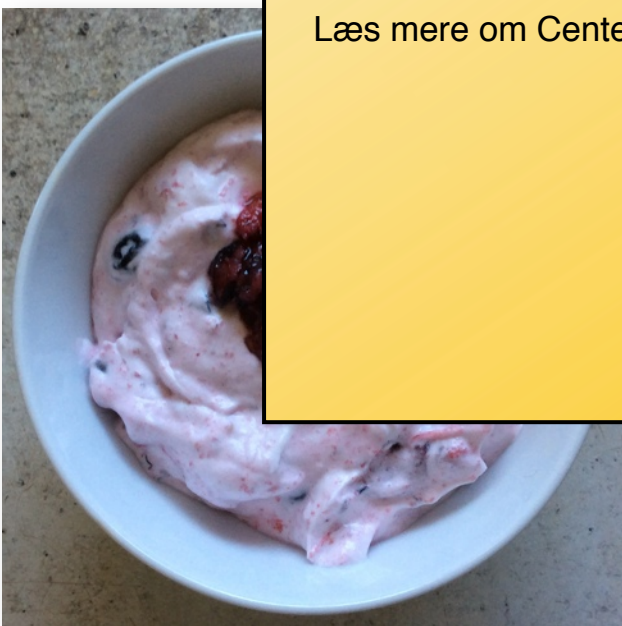
Læs mere om Center for Biodiversitet her på hjemmesiden:

www.biodiverse.dk

Tilsæt lidt honning

Bland med flødeskum

Meget nem og velsmagende dessert i bær sæsonen.

Bærmispel ~ familien

Af Heine Refsing

Amelanchier slægten rummer mange forskellige arter. De fleste med spiselige bær. Nogle kilder beskriver Amelanchier familien som en slags botanikernes mareridt, fordi arterne krydser og danner mellemformer, som kan opfattes som selvstændige arter.

Du har downloadet en light version af Loci, i lavere opløsning og ikke print-bar.

Bliv betalende støttemedlem og modtag Loci i høj opløsning og printbar direkte til din emailadresse.

[Tilmeld her](#)

Læs mere om Center for Biodiversitet her på hjemmesiden:

www.biodiverse.dk

En am

A. alni

Mang

A. arborea (Dunet bærmispel) - tørre og smagløse bær bla.sorten 'robin Hill'.

A. ovalis (Rundbladet bærmispel) - spiselig men ikke lækre

A. x grandiflora (Æble bærmispel) - er en krydsning mellem *laevis* og *arborea*. Den er mere blomsterrig og sorten 'Ballerina' beskrives af nogle som endda større og bedre end Saskatoon sorterne.

Allegheny-Bærmispel ~ Amelanchier laevis

Er ret almindelig herhjemme, som prydbusk. Men det er måske ikke så velkendt at bærrerne er lækre og spiselige.

Den danner en ca. 4 m høj busk med ret udbredte sidegrene. De unge skud er hårede. Bladene er ved løvspring bronzefarvede i flot kontrast til de mange hvide blomster i hængende kvaste. Bladene bliver grønne og beholder den grønne farve til kort før løvfald, hvor de får en flot gylden høstkolorit. Frugten er purpurbrun; meget sød og velsmagende, og Amelanchier laevis er den smukkeste bærmispel. iflg Haven ABC.

Allegheny-Bærmispel gror i naturen i underskoven og er ikke så kræsen med at få meget sol, så den kan gro på steder i haven hvor andre bærbuske ikke trives så godt.

Et par billeder fra Missouri Botanisk Have.

På deres hjemmeside kan man læse mere om arten:

[Allegheny serviceberry ~ LINK](#)

Medlemstilbud

(kun for betalende støtte-medlemmer, kun til adresse i Danmark)

Allegheny bærmispel (*Amelanchier laevis*)

Vi vil
Send e
meller

Er inte
endeli

Medl

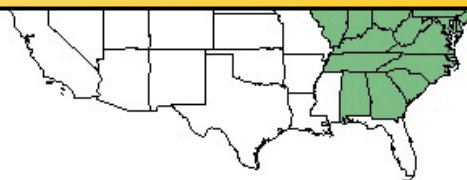
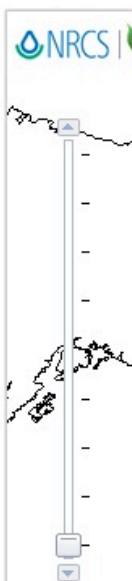
Du har downloadet en light version af Loci, i lavere opløsning og ikke print-bar.

Bliv betalende støttemedlem og modtag Loci i høj opløsning og printbar direkte til din emailadresse.

[Tilmeld her](#)

Læs mere om Center for Biodiversitet her på hjemmesiden:

www.biodiverse.dk

Naturlig
udbredelse:

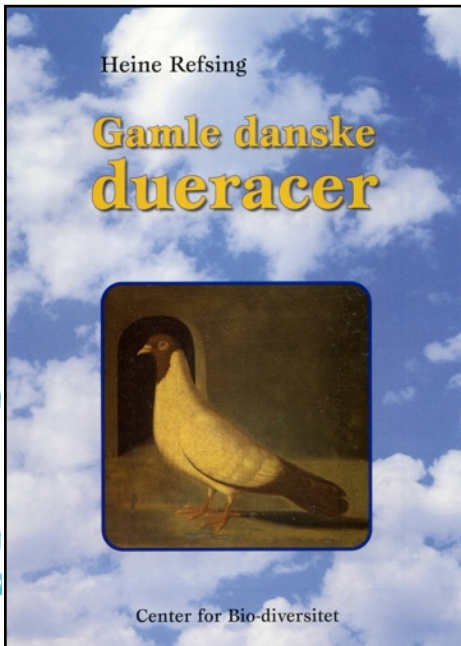
Allegheny
Bærmispel

Symbol: AMLA

USDA-NRCS-NGCE POWERED BY **esri**

Native	Introduced	Both	Absent/Unreported
Native, No County Data	Introduced, No County Data	Both, No County Data	

Tilbud

“Gamle danske dueracer” - pris 100 kr.

(nedsat fra 175 kr.)

+ Porto (priser gælder salg til adresser i DK)

Se flere bøger om husdyr og afgrøder på:

www.biodiverse.dk

Nye bøger : [LINK](#)

Antikvariske : [LINK](#)

E-bøger : [LINK](#)

Center for Biodiversitet & Loci

Uafhængigt informationscenter for biodiversitet siden 1995. Formålet er at informere om den menneskeskabte mangfoldighed af kulturplanter og husdyrracer, at fremme bevarelsen af gamle og nye varieteter med værdifulde egenskaber på græsrods-niveau, så almindelige mennesker kan glæde sig over vores levende kulturarv.

Som en ikke-regeringsorganisation kan Center for Bio-diversitet tale de truede dyr og planter sag ud fra et rent bevaringsorienteret perspektiv - fri af politiske overvejelser. Vi kan ligeud gøre opmærksom på uheldige udviklings-tendenser - fri af organisatoriske bindinger og kommercielle hensyn.

[LINK: Støt det frivillige arbejde](#)

Husk kontingent !

Afsender:
Center for Biodiversitet - www.biodiverse.dk - info@biodiverse.dk

Center for Bio-diversitet

- for livets mangfoldighed

Center for Bio-diversitet er et uafhængigt informationscenter.

Formålet er at informere om bevarelsen af den levende kulturarv - den traditionelle småavlerkultur og mangfoldigheden i kulturplanter og husdyrracer.

Blandt andet gennem udgivelse af Loci.

Som en ikke-regeringsorganisation kan Center for Bio-diversitet tale de truede dyr og planter sag ud fra et rent bevaringsorienteret perspektiv - fri for politiske overvejelser.

Og vi kan ligeud gøre opmærksom på en uheldig udvikling - fri af organisatoriske bindinger og kommercielle hensyn.

I "gamle dage" havde man et mere varieret udvalg af sorter - tilpasset lokale forhold, der var en kartoffelsort og en jordbærsorter for enhver smag og til ethvert formål. Nu har vi kun få sorter, som er velegnede til masseproduktion. De smager næsten ens - ikke særligt spændende!

Den biologiske og den kulturelle mangfoldighed går hånd i hånd. De gamle sorter og racer og den folkelige småavlerkultur hører sammen.

Danmark er forpligtiget af Riokonventionen til at beskytte begge dele!

Center for Bio-diversitet ønsker almindelige menneskers ret til den biologiske mangfoldighed sikret. Som støttemedlem får du forskellige medlemstilbud, rabat på bøger, og modtager Loci - 2-3 gange årligt, med artikler om den levende kulturarv, bevaringsværdige sjældne sorter og racer, småavlerkulturen og bevarelse af naturlig genetisk variation og mangfoldighed.

www.biodiverse.dk